

J. H. ADHIN

TOEPASSING VAN ROOMS-HOLLANDS RECHT IN SURINAME

Op 1 mei 1969 was het precies een eeuw geleden, dat de oude Surinaamse wetgeving, die 'een waar doolhof van recht'¹ was geworden, werd afgeschaft en er een nieuwe, overzichtelijker wetgeving voor in de plaats kwam – uiteraard een bijzonder belangrijke gebeurtenis voor Suriname. Deze nieuwe wetgeving werd bij Koninklijk Besluit van 4 september 1868 no. 17 ingevoerd – *Publicatie van den 26 November 1868 betreffende de afschaffing van het wettelijk gezag van het oud-Hollandsche en van het Romeinse recht en de invoering van de nieuwe wetgeving* (G.B. 1868 no. 14) – en is 'met middernacht tusschen den 30 April en den 1 Mei 1869' van kracht geworden.

Zoals reeds uit het intitulé van deze publicatie blijkt, werd tegelijk met de invoering van de nieuwe wetgeving het wettelijke gezag van het Rooms-Hollandse recht² afgeschaft (art. 3). Hierdoor vervielen alle geschreven en ongeschreven regels en rechten die vroeger bestaan en gegolden hadden, waarvan niet uitdrukkelijk was bepaald, dat ze in stand werden gehouden. Een en ander werd in de uit 60 artikelen bestaande 'Bepalingen op den overgang van de vroegere tot de nieuwe wetgeving' geregeld (geldende tekst G.B. 1919 no. 10).

Ondanks het feit, dat reeds 100 jaar geleden het Rooms-Hollandse recht werd afgeschaft, is het – voor zover ons bekend – zelfs na 1950 nog twee maal voorgekomen, dat het Hof van Justitie geroepen werd, om Rooms-Hollands recht toe te passen.³

¹ Uitdrukking gebruikt door Mr. B. DE GAAY FORTMAN: „Het Burgerlijk Wetboek in Suriname en Curaçao,” in het *Gedenkboek Burgerlijk Wetboek 1838-1938* (Zwolle 1938).

² De term „Rooms-Hollands Recht” werd voor het eerst gebruikt door SIMON VAN LEEUWEN in de titel van zijn werk *Het Rooms-Hollands Recht* (1664) en duidt aan de interpretatie van het Romeins Recht zoals gegeven door de 16e en 17e eeuwse juristen van de Universiteiten van Leiden, Groningen en Utrecht.

³ Intussen heeft zich onlangs weer een geval van toepassing van Rooms-Hollands Recht voorgedaan: beschikking van het Hof van Justitie d.d. 21 maart 1969 inzake HEATH contra HEATH (in *Sur. Juristenblad* 1969 no. 14 te verschijnen).

In het eerste geval werd op het (in 1869 afgeschafte) rechts-principe *moeder maakt geen bastaard* een beroep gedaan.¹ En in het tweede geval moest in een kwestie van gemeenschap van goederen krachtens een Brits-Guyanees huwelijk het Rooms-Hollandse recht (*Roman-Dutch law*) worden toegepast. Het lijkt juist nu bij het eeuwfeest van het Surinaams Burgerlijk Wetboek niet van belang ontbloot, deze twee rechtszaken hier summier te bespreken.

Door de Kantonrechter in het Eerste Kanton werd in 1950 vonnis gewezen in een revindicatie-geding, waarbij de eiser MAX VIOLET GRAAUW een declaratoire uitspraak had gevraagd, dat hij eigenaar was van het één-kwart gedeelte onverdeeld in de grond 'Worsteling Jacobs,' gelegen in het district Suriname, zulks uit hoofde van de door hem gestelde erfopvolging (c.q. door verjaring), met machtiging om tot inschrijving van de eigendom in de daartoe bestemde registers over te gaan; en daarnaast een vordering tot schadevergoeding tegen de gedaagde JOSEPHINA JULIANA KEERDIJK had ingesteld.²

Eiser steunde zijn eerste eis op de stelling, dat zijn grootvader ARLEQUIN JACOBUS GRAAUW de enige erfgenaam was van FLORIS GRAAUW (vóór 1 mei 1869 geboren en op 14 augustus 1895 *ab intestato* en ongehuwd overleden), die een natuurlijke zoon was van een natuurlijke dochter van MARGARETHA ELISABETH GRAAUW, van wie eisers grootvader eveneens een natuurlijke zoon was; zodat hij op grond van art. 10 van de overgangsbepalingen eigenaar van een kwart deel van de onverdeelde nalatenschap was.³

De Kantonrechter overwoog, dat weliswaar krachtens art. 3 der overgangsregeling het Rooms-Hollandse recht was afgeschaft,

¹ Dit Rooms-Hollandsrechtelijk adagium was afgeschaft bij de invoering van het Sur. B.W., waarin werd bepaald dat pas door erkenning van een natuurlijk kind door zijn moeder er burgerrechtelijke betrekkingen tussen hen worden geboren (art. 333). Maar 94 jaar later is dit rechtsprincipe, bij landsverordening van 5 febr. 1963 (G.B. 1963 no. 24), opnieuw ingevoerd (nieuw art. 334). Zie het Gedenkboek *Eén Eeuw Surinaamse Codificatie* (Paramaribo, 1 mei 1969).

² Vonnis Kantonrechter Eerste Kanton d.d. 5 juni 1950 (*Sur. Jurisprudentie* 30, 1950, p. 114-116).

³ In art. 10 wordt bepaald, dat „de erkenning van natuurlijke kinderen door de moeder volgens art. 333 van het Burgerlijk Wetboek vereist om burgerlijke betrekkingen tussen de moeder en het kind te doen ontstaan, niet wordt gevorderd ten aanzien van natuurlijke kinderen vóór de invoering van het Burgerlijk Wetboek geboren.”

“doch dat als uitzondering daarop art. 10 dier regeling bepaalde, dat zulks niet geldt ten aanzien van natuurlijke kinderen, die geboren zijn vóór 1 Mei 1869.” En in verband met de door gedaagde opgeworpen exceptie, dat die overgangsregeling niet geldt voor na 1 mei 1869 opengevallen nalatenschappen, overwoog hij, “dat de regel ‘moeder maakt geen bastaard’ juist haar belangrijkste werking op het terrein van het erfrecht had.”

Derhalve kon hij niet inzien, waarom natuurlijke niet-erkende kinderen – van wie (voor zover vóór 1 mei 1869 geboren) de wettigheid bleef gehandhaafd – “nu juist ten aanzien van het gebied waar handhaving van de wettigheid welhaast de enige toepassing zou vinden, als onwettig zouden moeten worden beschouwd,” nog afgezien van het feit, dat anders “zulk kind voor het ene geval wettig en voor het andere onwettig zou zijn, wat kwalijk de bedoeling van de wetgever geweest kan zijn.”

Op grond hiervan verklaarde de Kantonrechter, dat eiser voor één-kwart deel eigenaar van de betrokken grond was. Ook wees hij diens vordering tot schadevergoeding toe, omdat “de recht-hebbende het genot van de grond niet gehad heeft en dus schade geleden heeft.” Maar de eis van machtiging tot inschrijving van eigendom werd afgewezen, omdat deze niet op de wet was gegrond.

Dit vonnis werd echter in 1951 in hoger beroep vernietigd omdat de eerder aangenomen erfopvolging bij versterf door het Hof van Justitie niet kon worden onderschreven.¹ In tegenstelling tot de Kantonrechter, die in de bepaling van art. 10 een uitzondering op die van art. 3 zag, beschouwde het Hof deze als “een voorziening door de toenmalige wetgever getroffen ten behoeve van de vóór 1 Mei 1869 geboren natuurlijke kinderen, teneinde te voorkomen, dat deze kinderen in het kader van de nieuwe rechtsorde van het gemis van zodanige erkenning schade zouden ondervinden.”

In 's Hoven opvatting was voor de beslissing van het geding helemaal niet van belang de vraag, “of destijds onder vigeur van het Rooms-Hollandse recht natuurlijke kinderen ten aanzien van de moeder en hare verwanten als wettig werden beschouwd.” De grootvader van MAX VIOLET GRAAUW moest derhalve “ten aanzien van zijn moeder en haar verwanten niet als een wettig, doch als een door haar wettelijk erkend natuurlijk kind” worden beschouwd, “zodat hij (nl. ARLEQUIN GRAAUW) geen aanspraken op de nalatenschap van FLORIS GRAAUW,

¹ Vonnis Hof van Justitie d.d. 6 april 1951 (*Sur. Jurispr.* 6, 1951, p. 13-15).

natuurlijke zoon van zijn natuurlijke zuster, als erfgenaam bij versterf kon doen gelden."

In 1953 diende voor de Kantonrechter in het Eerste Kanton de zaak van ANNIE ROSALINE JAGDAI contra JOHANNES PERSAD, waarbij Brits-Guyanees recht moest worden toegepast.¹ Zekere AGNES JUGDEAH, die op 4 februari 1897 te New Amsterdam (Berbice) in Brits-Guyana was gehuwd met JOHN BOODHOO (op 25 november 1930 *ab intestato* overleden), had in 1919 in eigendom verworven een onroerend goed aan de Maagdenstraat te Paramaribo, hetwelk zij in 1946 aan ANNIE ROSALINE JAGDAI had verkocht. Maar deze verkoop werd aangevochten door JOHANNES PERSAD (getrouwd met NANAKIA, dochter van AGNES JUGDEAH en JOHN BOODHOO), en wel als beheerder van de tussen hem en NANAKIA bestaande huwelijksgemeenschap.

De stelling van JOHANNES PERSAD kwam hierop neer, dat AGNES JUGDEAH door de verkoop over de erven met gebouwen geheel had beschikt, ofschoon zij daarin slechts voor de helft was gerechtigd, omdat dit onroerend goed deel uitmaakte van de goederengemeenschap, waarin AGNES JUGDEAH met wijlen JOHN BOODHOO was gehuwd, zodat de andere helft behoorde tot de nalatenschap van JOHN BOODHOO, waarvan NANAKIA als diens enig kind uit diens huwelijk enig en uitsluitend erfgename is geweest.

De geldigheid van de verkoop werd door ANNIE ROSALINE JAGDAI gebaseerd op art. 5 van de in Brits-Guyana vigerende *Married Persons (Property) Ordinance* (van 20 augustus 1904), bepalende, dat het huwelijk wordt aangegaan met volkomen uitsluiting van gemeenschap van goederen.² Maar ten tijde van de huwelijkssluiting gold in Brits-Guyana het Rooms-Hollandse recht, "krachtens hetwelk door huwelijk gemeenschap van goederen tussen man en vrouw ontstond, tenzij deze gemeenschap vóór het aangaan van het huwelijk door hen uitdrukkelijk was uitgesloten."³

¹ Vonnis Kantonrechter Eerste Kanton d.d. 9 juni 1953 (*Sur. Jurispr.* 28, 1954, p. 60-64).

² Art. 5 luidt: "There shall be no community of goods between husband and wife married after the commencement of this Ordinance as a consequence of marriage, either in respect of movable or immovable property."

³ In overeenstemming met Nederland (art. 174 Ned. B.W.) geldt ook in Suriname, dat bij huwelijkssluiting „van rechtswege algehele gemeenschap van goederen tussen de echtgenoten" ontstaat, als voordien „bij huwelijkse voorwaarden geen andere bepalingen gemaakt zijn" (art. 172 Sur

Ofschoon nu het Rooms-Hollandse recht (*Roman-Dutch law*) op dit punt door de 'Marriage Persons (Property) Ordinance' ter zijde was gesteld, is niettemin hierin uitdrukkelijk bepaald, "dat de vermogensrechtelijke gevolgen van reeds tevoren gesloten huwelijken in volle omvang in stand blijven ook met betrekking tot na haar inwerkingtreding alsnog door de echtelieden te verwerven goederen."¹

Vermits in casu niet was gebleken, dat de gemeenschap van goederen vóór het aangaan van het huwelijk door de echtelieden uitdrukkelijk was uitgesloten, hebben de door AGNES JUGDEAH in eigendom verkregen erven inderdaad "behoord tot de gemeenschap van goederen, waarin zij met JOHN BOODHOO was gehuwd, ook al werden zij door haar pas in 1919 verworven, en dus ook bij het overlijden van JOHN BOODHOO voor de helft in diens nalatenschap."

Op grond hiervan kwam de Kantonrechter tot de conclusie, "dat Agnes Jugdeah onbevoegd mede over die helft heeft beschikt door de verkoop van die erven in hun geheel" aan ANNIE ROSALINE JAGDAI. In hoger beroep werd dit vonnis op 5 november 1954 door het Hof van Justitie bekrachtigd.

B.W.). In dit verband zij opgemerkt, dat de op 1 jan. 1957 in Nederland van kracht geworden *Lex Van Oven* in Suriname niet geldt; maar intussen is bij beschikking van de Minister van Justitie en Politie d.d. 23 dec. 1965 no. 9519 de "Commissie Herziening Huwelijksrecht" ingesteld, welke een grondige bestudering van het gehele huwelijksrecht tot taak heeft, waarbij bijzondere aandacht moet worden besteed aan: „a. de uniformering van rechtsprincipes met betrekking tot huwelijksluiting en -ontbinding; b. de in acht te nemen formaliteiten met betrekking tot de afkondiging van huwelijken; c. de erkenning van het godsdienstige (kerkelijke) huwelijk in algemene zin en de bekrachtiging ervan als burgerlijk huwelijk; d. het huwelijksvermogensrecht" (G.A.B. 1965 no. 106). „De aan deze commissie gegeven richtlijnen en principiële oplossingen zullen het mogelijk maken, dat aan de onbevredigende situatie met betrekking tot de z.g. Aziatische Huwelijkswetgeving en de positie van de gehuwde vrouw een eind wordt gemaakt." (*Verslag van het Ministerie van Justitie en Politie over de jaren 1965 en 1966*, apr. 1967, p. 8).

¹ Art. 3 van de 'Ordinance' luidt: "The respective matrimonial rights of any husband and wife with regard to property arising under and by virtue of any marriage solemnised before the commencement of this Ordinance, and all rights which any other person has acquired or become entitled to under or by virtue of that marriage (except where hereinafter otherwise expressly provided) shall be governed by the law which would have been applicable thereto if this Ordinance had not passed."